

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะวัยทองในวัยเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเขตกรุงเทพมหานคร
Factors Relating Precocious Puberty among Children in Early Childhood
Development Centers in Bangkok

วรวิทย์ จิตรรงค์^{1*}, ภัชรี สิทธิกิจโยธิน²,
เกศศิริ เหล่าวิชระสุวรรณ³, ปาหนัน อินขำ⁴, ดาริน มิคำ⁵
Vorawit Jitrorng^{1*}, Patcharee Sittikityotin²,
Katsiri Laowachirawuvan³, Panun Inkham⁴, Darin Midam⁵

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะวัยทองในวัยเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเขตกรุงเทพมหานครซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมในภาวะวัยทองในวัยเด็ก และศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะวัยทองในวัยเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 332 คนจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ระดับพฤติกรรมในภาวะวัยทองในวัยเด็กด้านการเลียนแบบ ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านร่างกายอยู่ในระดับดี และปัจจัยด้านอารมณ์ การเลี้ยงดู การสื่อสารสัมพันธ์กับภาวะวัยทองในวัยเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเขตกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5

คำสำคัญ : ภาวะวัยทองในเด็ก, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, ปัจจัย

Abstract

This study aimed to examine the level of behaviors associated with terrible twos behaviors and to investigate the factors related to precocious puberty among children in early childhood development centers in Bangkok, Thailand. A quantitative research design was employed using a structured questionnaire. The sample consisted of 332 children selected through multistage sampling. The findings revealed that the overall level of behaviors associated with precocious puberty—including imitative behavior, psychological aspects, social behavior, and physical characteristics—was at a high level. Furthermore, emotional

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำสาขาวิชาสหวิทยาการ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำสาขาวิชาสหวิทยาการ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

⁴ นักศึกษาปริญญาตรี, สาขาวิชาสหวิทยาการ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

⁵ นักศึกษาปริญญาตรี, สาขาวิชาสหวิทยาการ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

* ผู้ประสานงานนิพนธ์ e-mail : vorawit_jit@utcc.ac.th

factors, parenting practices, and communication were found to be significantly associated with precocious puberty among children in early childhood development centers in Bangkok, at a statistical significance level of 0.05. These findings highlight the importance of psychosocial and environmental influences on early developmental changes and suggest that appropriate parenting and communication strategies may play a critical role in managing and preventing early onset puberty in children.

Keywords : Precocious Puberty, Early Childhood Development Centers, Factors

บทนำ

ภาวะวัยทองในวัยเด็กหรือที่เรียกว่า วัยทอง 2 ขวบ (Terrible Twos) เป็นช่วงพัฒนาการตามปกติของเด็กวัยหัดเดิน โดยพบได้บ่อยในช่วงอายุ 18–36 เดือน ซึ่งเด็กมักแสดงพฤติกรรมทำลาย เช่น การขว้างของ โวยวาย เอาแต่ใจ ขัดขืนคำสั่ง ขว้างปาสิ่งของ หรือมีความขัดแย้งกับผู้อื่น พฤติกรรมดังกล่าวมีพื้นฐานมาจากพัฒนาการทางสมองที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะสมองส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ที่พัฒนาเร็วกว่าสมองส่วนที่ควบคุมเหตุผล ส่งผลให้เด็กยังไม่สามารถจัดการอารมณ์ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยยังพบว่า เด็กอายุ 18–24 เดือน ร้อยละ 87 และเด็กอายุ 30–36 เดือน ร้อยละ 91 มีพฤติกรรมลักษณะดังกล่าว และในบางกรณีอาจเกิดขึ้นเป็นประจำทุกวัน (Roberts et al., 2018)

ในบริบทของประเทศไทย โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีบทบาทสำคัญในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน ซึ่งส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 2–6 ปี อย่างไรก็ตาม ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมักเผชิญกับความท้าทายในการจัดการพฤติกรรมเด็กในช่วงวัยดังกล่าว เนื่องจากมีปัจจัยแวดล้อมหลายประการที่อาจส่งผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรม เช่น ความแออัดของห้องเรียน อัตราส่วนครูต่อเด็กที่ไม่สมดุล การขาดกิจกรรมที่เหมาะสมตามวัย และบรรยากาศการดูแลที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้และการสื่อสาร ซึ่งปัจจัยเหล่านี้อาจกระตุ้นให้เด็กแสดงพฤติกรรมต่อต้านหรือมีอารมณ์รุนแรงได้ง่ายขึ้น

นอกจากนี้ รูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครองยังเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในช่วงวัยทองของเด็ก การเลี้ยงดูที่เข้มงวดเกินไป ขาดการสื่อสารเชิงบวก หรือขาดความสม่ำเสมอในการกำกับพฤติกรรม อาจส่งผลให้เด็กมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมต่อต้าน และมีอารมณ์รุนแรง ในทางตรงกันข้าม การเลี้ยงดูที่อบอุ่น มีขอบเขตที่ชัดเจน และเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างเหมาะสม สามารถช่วยลดความรุนแรงของพฤติกรรมดังกล่าวได้ ขณะเดียวกัน ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงทักษะทางภาษา ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับความรุนแรงของพฤติกรรมในช่วงวัยนี้ (Roberts et al., 2018)

ในมิติของพัฒนาการทางสมอง ฟังก์ชันบริหาร (Executive Function: EF) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถในการวางแผน ควบคุมอารมณ์ การตัดสินใจ และการยับยั้งพฤติกรรม มีบทบาทสำคัญต่อการกำกับพฤติกรรมของเด็ก โดยพัฒนาการของสมองส่วนหน้า (Prefrontal Cortex) ร่วมกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสามารถช่วยลดพฤติกรรมเชิงลบในช่วงวัยทองได้ เด็กที่มีทักษะฟังก์ชันบริหารที่ดีและได้รับการเลี้ยงดูอย่างเอาใจใส่จะมีความแปรปรวนทางอารมณ์น้อยกว่า (Hughes et al., 2020) ขณะเดียวกัน การแสดงพฤติกรรมโกรธในลักษณะทำร้ายตนเอง เช่น การตีตัวเองหรือไขว่คว้าศีรษะ มีความสัมพันธ์กับปัญหาสุขภาพจิตใน

ระยะยาว เช่น ภาวะซึมเศร้า ความวิตกกังวล และพฤติกรรมต่อต้าน (Hoyniak et al., 2023) ในขณะที่การสนับสนุนจากผู้ปกครองสามารถช่วยให้เด็กจัดการกับความผิดหวังและอารมณ์เชิงลบได้ดีขึ้น (Deichmann & Ahnert, 2021)

ภาวะวัยทองในวัยเด็กจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในเชิงพัฒนาการและสุขภาพจิต เนื่องจากหากไม่ได้รับการดูแลและจัดการอย่างเหมาะสม อาจนำไปสู่ปัญหาพฤติกรรมเรื้อรังในวัยเรียน รวมถึงปัญหาด้านอารมณ์และการเข้าสังคมในระยะยาว โดยเฉพาะในบริบทของกรุงเทพมหานครซึ่งมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวนมาก และมีความหลากหลายทางสังคมเศรษฐกิจ การศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะวัยทองในวัยเด็กจะช่วยให้สามารถพัฒนาแนวทางการดูแล การป้องกัน และการแทรกแซงที่เหมาะสมกับบริบทได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ การทำความเข้าใจภาวะดังกล่าวยังช่วยปรับมุมมองของผู้ปกครองและครูให้ตระหนักว่า พฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการตามวัย ไม่ใช่ความล้มเหลวในการเลี้ยงดู ซึ่งจะช่วยลดการใช้วิธีการลงโทษที่ไม่เหมาะสม และส่งเสริมการใช้แนวทางเชิงบวกในการจัดการพฤติกรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาทางอารมณ์ สังคม และพฤติกรรมของเด็กอย่างยั่งยืนในระยะยาว

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะวัยทองในวัยเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตกรุงเทพมหานครจึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ โดยสามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก การออกแบบโปรแกรมแทรกแซงที่เหมาะสม และการกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัยในบริบทเมืองใหญ่ต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาภาวะวัยทองในวัยเด็ก (Precocious Puberty) ในบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตกรุงเทพมหานคร จำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยหลายมิติ ทั้งด้านชีวภาพ จิตใจ และสังคม งานวิจัยนี้จึงประยุกต์ใช้ Biopsychosocial Model (Engel, 1977) ร่วมกับ Family Systems Theory (Bowen, 1978) และ Attachment Theory (Bowlby, 1969) เพื่ออธิบายพลวัตของปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการและพฤติกรรมของเด็กอย่างครอบคลุม

1. กรอบแนวคิด Biopsychosocial Model Biopsychosocial Model เป็นกรอบแนวคิดที่อธิบายสุขภาพและพฤติกรรมของมนุษย์ผ่านการบูรณาการ 3 มิติหลัก ได้แก่ ปัจจัยทางชีวภาพ (Biological), ปัจจัยทางจิตใจ (Psychological) และปัจจัยทางสังคม (Social) (Engel, 1977) โดยในบริบทของภาวะวัยทองในวัยเด็ก ปัจจัยทางชีวภาพ เช่น พันธุกรรม การทำงานของระบบฮอร์โมนและพัฒนาการของระบบประสาท มีบทบาทเป็นกลไกพื้นฐาน ขณะที่ปัจจัยทางจิตใจ เช่น ความเครียด การควบคุมอารมณ์ และประสบการณ์ทางอารมณ์ มีผลต่อการตอบสนองของระบบประสาทและฮอร์โมน ส่วนปัจจัยทางสังคม เช่น การเลี้ยงดู การสื่อสารในครอบครัว และสภาพแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นตัวกำหนดบริบทที่หล่อหลอมพฤติกรรมของเด็ก

กรอบแนวคิดนี้ช่วยอธิบายว่า ภาวะวัยทองในวัยเด็กไม่ได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงลำพัง แต่เป็นผลจากปฏิสัมพันธ์แบบพลวัตระหว่างหลายองค์ประกอบ เช่น เด็กที่มีความไวต่อความเครียดทางชีวภาพ หากอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ขาดการสนับสนุนทางอารมณ์ อาจแสดงพฤติกรรมที่รุนแรงมากขึ้น ดังนั้น การทำความเข้าใจภาวะดังกล่าวจึงต้องพิจารณาแบบองค์รวมมากกว่าการแยกส่วน

2. ทฤษฎีระบบครอบครัว (Family Systems Theory) Family Systems Theory ของ Bowen (1978) มองครอบครัวเป็นระบบอารมณ์ที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อน โดยพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคนไม่ได้เกิดขึ้นอย่างอิสระ แต่เป็นผลจากรูปแบบปฏิสัมพันธ์ภายในระบบครอบครัว แนวคิดสำคัญของทฤษฎีนี้ได้แก่ การแยกตัวตน (Differentiation of Self) กระบวนการถ่ายทอดข้ามรุ่น (Multigenerational Transmission) และรูปแบบความสัมพันธ์แบบสามเหลี่ยม (Triangles)

ในบริบทของเด็กวัยต้น พฤติกรรมในช่วงวัยทองสามารถสะท้อนถึงความตึงเครียดหรือความไม่สมดุลในระบบครอบครัว เช่น การเลี้ยงดูที่ไม่สม่ำเสมอ การสื่อสารที่ขาดประสิทธิภาพ หรือความคาดหวังของผู้ปกครองที่ถ่ายทอดมาตั้งแต่เด็กโดยไม่รู้ตัว (Family Projection Process) ซึ่งอาจทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมต่อต้านหรือควบคุมอารมณ์ได้ยาก

ทฤษฎีนี้จึงมีความสำคัญในการอธิบายว่า การปรับพฤติกรรมของเด็กไม่สามารถทำได้โดยมุ่งที่ตัวเด็กเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องปรับระบบความสัมพันธ์โดยเฉพาะรูปแบบการเลี้ยงดูและการสื่อสารภายในครอบครัว เพื่อสร้างสมดุลทางอารมณ์ที่เอื้อต่อการพัฒนาการของเด็ก

3. ทฤษฎีความผูกพัน (Attachment Theory) Attachment Theory ของ Bowlby (1969) อธิบายว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ดูแลหลักเป็นรากฐานสำคัญของพัฒนาการทางอารมณ์และสังคม โดยเด็กที่ได้รับการดูแลแบบตอบสนอง (Responsive Caregiving) จะพัฒนาความผูกพันแบบปลอดภัย (Secure Attachment) ซึ่งช่วยให้เด็กสามารถสำรวจสิ่งแวดล้อมและจัดการกับความเครียดได้อย่างเหมาะสม

ในทางตรงกันข้าม หากเด็กได้รับการดูแลที่ไม่สม่ำเสมอหรือขาดความอบอุ่น อาจเกิดรูปแบบความผูกพันที่ไม่ปลอดภัย (Insecure Attachment) ซึ่งสัมพันธ์กับปัญหาการควบคุมอารมณ์ ความวิตกกังวล และพฤติกรรมก้าวร้าวในระยะยาว ทฤษฎีนี้ยังเสนอแนวคิดเรื่องแบบจำลองภายใน (Internal Working Models) ซึ่งเป็นกรอบความคิดที่เด็กใช้ในการตีความตนเองและผู้อื่น อันส่งผลต่อพฤติกรรมและความสัมพันธ์ในอนาคต

ในบริบทของภาวะวัยทองในวัยเด็ก การมีความผูกพันที่มั่นคงสามารถช่วยลดระดับความเครียดและการตอบสนองทางอารมณ์ที่รุนแรง ซึ่งมีผลต่อสมดุลของระบบประสาทและฮอร์โมน ทำให้เด็กสามารถจัดการกับอารมณ์ได้ดีขึ้น

4. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะวัยทองในวัยเด็ก จากการรอบแนวคิดข้างต้นสามารถสังเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับภาวะวัยทองในวัยเด็กได้ 3 มิติหลัก ได้แก่

1) ความสามารถในการสื่อสาร (Communication Skills) ความสามารถในการสื่อสารระหว่างเด็กและผู้ดูแลเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดอารมณ์และความต้องการ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพช่วยลดความคลาดเคลื่อนในการรับรู้และลดความตึงเครียดทางอารมณ์ ซึ่งสัมพันธ์กับการควบคุมพฤติกรรมของเด็กได้ดีขึ้น

2) การเลี้ยงดู (Parenting Practices) รูปแบบการเลี้ยงดูมีอิทธิพลโดยตรงต่อพัฒนาการของระบบอารมณ์และพฤติกรรมของเด็ก การเลี้ยงดูที่อบอุ่น มีขอบเขต และมีความสม่ำเสมอ จะช่วยส่งเสริมความมั่นคงทางอารมณ์ ในขณะที่การเลี้ยงดูที่เข้มงวดหรือขาดความเอาใจใส่อาจเพิ่มระดับความเครียดและนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

3) การสนับสนุนทางอารมณ์ (Emotional Support) การสนับสนุนทางอารมณ์จากผู้ปกครองและครูเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เด็กพัฒนาความสามารถในการจัดการอารมณ์ การได้รับการยอมรับและเข้าใจช่วยลดการหลั่งฮอร์โมนความเครียด (Cortisol) และส่งเสริมพัฒนาการทางจิตใจที่เหมาะสม

4) ปัจจัยด้านอารมณ์และการกำกับอารมณ์ในเด็กปฐมวัย (Emotion and Emotion Regulation in Early Childhood) อารมณ์ (Emotion) เป็นกระบวนการทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ การตอบสนองทางสรีรวิทยา และการแสดงออกทางพฤติกรรม ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการทางสังคมและพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะในช่วงอายุ 18–36 เดือน ซึ่งเป็นช่วงที่เด็กเริ่มมีความต้องการความเป็นอิสระมากขึ้น แต่ยังมีข้อจำกัดในการควบคุมอารมณ์และการสื่อสารความต้องการของตนเอง (Thompson, 2014)

การกำกับอารมณ์ (Emotion Regulation) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ ควบคุม และแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ ซึ่งเป็นทักษะที่ค่อย ๆ พัฒนามาตามวัย เด็กที่ยังไม่สามารถกำกับอารมณ์ได้ดีมักแสดงพฤติกรรมร้องไห้ งอแง ก้าวร้าว หรือพฤติกรรมต่อต้านเมื่อเผชิญความคับข้องใจหรือไม่ได้รับสิ่งที่ต้องการ (Eisenberg et al., 2020)

งานวิจัยพบว่า การสนับสนุนทางอารมณ์จากผู้ปกครองและผู้ดูแล เช่น การตอบสนองต่อความต้องการของเด็กอย่างเหมาะสม การรับฟัง และการช่วยให้เด็กเรียนรู้การจัดการอารมณ์ สามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านการควบคุมอารมณ์และลดความรุนแรงของพฤติกรรมในช่วงวัยทองได้ (Deichmann & Ahnert, 2021) ในทางตรงกันข้าม เด็กที่ขาดการสนับสนุนทางอารมณ์หรือเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่ตึงเครียดอาจมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมต่อต้านและควบคุมอารมณ์ได้ยากมากขึ้น

ดังนั้น อารมณ์และความสามารถในการกำกับอารมณ์จึงถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมภาวะวัยทองในวัยเด็ก และเป็นกลไกสำคัญในการอธิบายการแสดงออกทางพฤติกรรมในช่วงพัฒนาการดังกล่าว

5. ระดับพฤติกรรมภาวะวัยทองในวัยเด็ก

ภาวะวัยทองในวัยเด็ก (Terrible Twos) เป็นช่วงพัฒนาการที่เด็กแสดงพฤติกรรมตอบสนองทางอารมณ์และสังคมอย่างชัดเจน ซึ่งสามารถจำแนกระดับพฤติกรรมได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่

1) ระดับต่ำ (Mild Level)

เด็กมีพฤติกรรมงอแง หงุดหงิด หรือดื้อเป็นครั้งคราว แต่ยังสามารถปรับอารมณ์ได้เมื่อได้รับการปลอบโยนหรือเบี่ยงเบนความสนใจจากผู้ดูแล

2) ระดับปานกลาง (Moderate Level)

เด็กแสดงพฤติกรรมต่อต้าน ร้องไห้ โวยวาย หรือปฏิเสธคำสั่งบ่อยครั้ง มีความยากลำบากในการควบคุมอารมณ์ แต่ยังสามารถสงบลงได้เมื่อได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม

3) ระดับสูง (Severe Level)

เด็กแสดงพฤติกรรมรุนแรงอย่างต่อเนื่อง เช่น กรีดร้อง ขว้างปาสิ่งของ ทำร้ายตนเอง หรือก้าวร้าวต่อผู้อื่น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันและความสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง (Roberts et al., 2018; Hoyniak et al., 2023)

6. **บริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในกรุงเทพมหานคร** ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตกรุงเทพมหานครมีบทบาทสำคัญในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม เด็กที่อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมักใช้เวลาในสภาพแวดล้อมดังกล่าวเป็นระยะเวลาอันยาวนานในแต่ละวัน ทำให้บริบทของศูนย์ เช่น คุณภาพการดูแล อัตราส่วนครูต่อเด็ก และบรรยากาศการเรียนรู้ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กโดยตรง

ดังนั้น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงไม่เพียงเป็นสถานที่ดูแลเด็ก แต่ยังเป็นระบบสังคมย่อยที่มีบทบาทเสริมต่อระบบครอบครัว ในการสนับสนุนพัฒนาการทางอารมณ์และพฤติกรรมของเด็ก

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมในภาวะวัยทองในวัยเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะวัยทองในวัยเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเขตกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ เด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2568 โดยมีตัวแปรต้นคือ ปัจจัยด้านอารมณ์ การเลี้ยงดู และการสื่อสาร ตัวแปรตามคือ ด้านการเลียนแบบ ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านร่างกาย

นิยามตัวแปร

ด้านอารมณ์ การแสดงออกทางอารมณ์และพฤติกรรมของเด็กเล็ก เช่น การหงุดหงิด โกรธง่าย งอแง ร้องไห้ หรือความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเอง ซึ่งเป็นลักษณะที่มักพบในภาวะวัยทองในวัยเด็ก และสามารถสังเกตหรือประเมินได้จากพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกในชีวิตประจำวัน

ด้านการเลี้ยงดู วิธีการดูแล อบรม และการปฏิบัติต่อเด็กของผู้ปกครองหรือผู้ดูแล เช่น การให้ความรักความเอาใจใส่ การกำหนดกฎระเบียบ การลงโทษ และการตอบสนองต่อความต้องการของเด็ก ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมและการแสดงออกของเด็ก โดยประเมินจากรูปแบบการเลี้ยงดูที่ผู้ปกครองปฏิบัติต่อเด็ก

ด้านการสื่อสาร กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิด และความรู้สึกระหว่างเด็กกับผู้ปกครอง ผู้ดูแล หรือครู ผ่านการพูด การฟัง หรือการแสดงออกทางพฤติกรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างกัน ซึ่งประเมินจากลักษณะการพูดคุย การรับฟัง และการตอบสนองต่อเด็ก

เด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เด็กที่มีอายุระหว่าง 2-5 ปี ที่กำลังศึกษาและได้รับการดูแลอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเป็นช่วงวัยที่กำลังพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และเป็นช่วงวัยที่อาจเกิดพฤติกรรมลักษณะคล้ายภาวะวัยทองในวัยเด็กได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในรูปแบบพรรณนา (Descriptive research) เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมในภาวะวัยทองในวัยเด็ก และศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะวัยทองในวัยเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่มประชากร

กลุ่มประชากรทั้งหมดคือ เด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 19,086 คน

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria)

- เด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าหรือความพิการทางสมอง
- เด็กที่ได้รับยาหรือฮอร์โมนที่มีผลต่อการพัฒนา

เกณฑ์การถอน (Withdrawal Criteria)

- ผู้ปกครองที่ปฏิเสธการให้ข้อมูล
- เด็กที่ระดับการรับรู้เปลี่ยนแปลงระหว่างให้ข้อมูล

เกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion Criteria)

- อายุของเด็กอยู่ระหว่าง 18-36 เดือน
- เด็กเล็กที่อาศัยอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตกรุงเทพมหานคร
- เด็กมีสุขภาพทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ปกติและสามารถสังเกตพฤติกรรมหรือพัฒนาการได้ตามปกติ
- ผู้ปกครองที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กได้อย่างครบถ้วน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างที่ 1 เลือกมาจากกลุ่มประชากร โดยคัดเลือกจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร 1,000 คน ขึ้นไป 3 เขต จำนวน 4,689 คน โดยใช้การคัดเลือกแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling)
2. กลุ่มตัวอย่างที่ 2 เลือกมาจากกลุ่มประชากร โดยคัดเลือกจากเขตที่มีเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากที่สุดจำนวน 2,003 คน โดยใช้การคัดเลือกแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling)
3. กลุ่มตัวอย่างที่ 2 คัดเลือกแบบคัดเลือก โดยอ้างอิงการคำนวณตามหลักการของ Taro Yamane, 1973 จำนวน 332 คน เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูล โดยใช้สูตร

หาขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดย N = จำนวนเด็กเล็กที่อาศัยอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็ก (จากการเก็บข้อมูลในเดือนกันยายน 2567) และกำหนดความคลาดเคลื่อน $e = 0.05$ ได้ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสม เท่ากับ 332 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

- 1) ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมาสร้างเป็นร่างแบบสอบถาม

2) นำร่างแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน

3) ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของแบบสอบถามตามผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ

4) การหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

4.1) นำแบบสอบถามที่ดำเนินการแก้ไขแล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงของแบบสอบถาม

4.2) นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ตามวิธีของ Rovineli และ Hambleton (1976) โดย $IOC = \frac{\sum R}{N}$ โดย $R = +1$ เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้อง $R = 0$ เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้อง $R = -1$ เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้อง โดยคัดเลือกเฉพาะคำถามที่มีค่า IOC. ได้ค่าความตรงของแบบสอบถาม (0.6 – 1.00) มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ขึ้นไป ส่วนข้อที่มีค่าน้อยกว่า 0.5 นำมาปรับปรุงให้เหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

5) การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้จากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงเนื้อหาและภาษาตามข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองกับกลุ่มผู้ดูแลเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มคนที่เก็บข้อมูล หลังจากนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากการทดลองใช้ทุกฉบับมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Cronbach Alpha) เท่ากับ 0.87 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดี

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ส่วน โดยส่วนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับลักษณะทั่วไป และส่วนที่ 2 เป็นพฤติกรรมของเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยใช้เกณฑ์การกำหนดค่าน้ำหนักคะแนนเกณฑ์การแปลผลของคะแนน คะแนน 5 แปลว่า มากที่สุด คะแนน 4 แปลว่า มาก คะแนน 3 แปลว่า ปานกลาง คะแนน 2 แปลว่า น้อย และคะแนน 1 แปลว่า น้อยที่สุด

เกณฑ์การประเมินผล ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยในการแปลผล ซึ่งผลจากการคำนวณโดยใช้สูตรการหาความกว้างอันตรภาคชั้น = (คะแนนสูงสุด-คะแนนต่ำสุด)/จำนวนชั้น = $(5-1)/5 = 0.8$ และใช้เกณฑ์การแปลผลของค่าเฉลี่ยคะแนนในระดับต่าง ๆ ดังนี้ คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 แปลว่า มากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 แปลว่า มาก คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 แปลว่า ปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 แปลว่า น้อย และคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 แปลว่า น้อยที่สุด

หลังจากประมวลผลข้อมูลจากแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปโดยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา เพื่อใช้อธิบายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง นำเสนอข้อมูลในรูปตารางแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน ใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยด้านอารมณ์ การเลี้ยงดู และการสื่อสาร ตัวแปรตามคือ ภาวะวัยทองในวัยเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเขตกรุงเทพมหานครที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ตารางที่ 1 การคัดเลือกแบบชั้นภูมิ

รายการ	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
เด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตกรุงเทพมหานคร	19,086	เลือกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีขนาดใหญ่ 1,000 คนขึ้นไป 3 เขต
เด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดใหญ่ 1,000 คนขึ้นไป 3 เขต	4,689	เลือกเขตที่มีประชากรเด็กเล็กมากที่สุด
เขตที่มีประชากรเด็กเล็กมากที่สุด	2,003	332

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ประสานงานขอความร่วมมือศูนย์ดูแลเด็กเล็กเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ประสานงานผู้รับผิดชอบ เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ศูนย์ดูแลเด็กเล็กเขตกรุงเทพมหานคร ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และการขอความยินยอมโดยการบอกกล่าว ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กเล็ก ผู้วิจัยจึงต้องทำความเข้าใจกับผู้ปกครองหรือผู้ดูแลก่อนที่จะมีการสอบถาม ซึ่งใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล รายละเอียดประมาณ 30 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมในภาวะวัยทองในวัยเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเขตกรุงเทพมหานครโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจำแนกกระตือรือร้นการแปลผลคะแนนเฉลี่ยในรายด้าน
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยและพฤติกรรมในภาวะวัยทองในวัยเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient: r) ที่ระดับนัยสำคัญ .05

สรุปผลการวิจัย

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กเล็ก ($n = 332$)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ	ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ			อายุผู้ปกครอง (ปี)		

ชาย	121	36.45	ต่ำกว่า 30 ปี	113	34.03
หญิง	211	63.55	30-40 ปี	196	59.04
			40-50 ปี	22	6.63
			50 ปีขึ้นไป	1	0.30
ความสัมพันธ์			ระดับการศึกษา		
พ่อ/แม่	207	62.35	ประถมศึกษา	36	10.84
ปู่-ย่า/ตา-ยาย	41	12.35	มัธยมศึกษาตอนต้น	89	26.81
ลุง-ป้า/น้า-อา	83	25.00	มัธยมศึกษาตอนปลาย	56	16.87
คนรู้จัก	1	0.30	อนุปริญญา	49	14.76
			ปริญญาตรี	92	27.71
			สูงกว่าปริญญาตรี	10	3.01
สถานะภาพครอบครัว					
โสด	115	34.64			
สมรส	170	51.20			
หย่าร้าง	47	14.16			

ข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กเล็ก เด็กเล็กส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 63.55 มีอายุอยู่ในช่วง 30-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 59.04 ความสัมพันธ์กับเด็กส่วนใหญ่เป็นพ่อแม่และแม่ คิดเป็นร้อยละ 62.35 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่เป็นปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 27.71 สถานะภาพครอบครัวส่วนใหญ่เป็นสมรส คิดเป็นร้อยละ 51.20 รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และระดับของปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมภาวะวัยทองในวัยเด็กจำแนกเป็นรายด้านและโดยรวม (n = 332)

ด้าน	$\bar{x}$	SD
ด้านอารมณ์	4.13	1.24
ด้านการเลี้ยงดู	2.27	0.78
ด้านการสื่อสาร	4.48	0.74
โดยรวม	3.62	0.92

ระดับของปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมภาวะวัยทองในวัยเด็ก ผลการวิจัยเมื่อจำแนกรายด้านพบว่า ปัจจัยด้านอารมณ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.13$, SD = 1.24) ปัจจัยด้านการเลี้ยงดูอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.27$, SD = .78) และปัจจัยด้านการสื่อสารอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.48$, SD = .74) รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และระดับของพฤติกรรมภาวะวัยทองในวัยเด็กจำแนกเป็นรายด้านและโดยรวม (n = 332)

ด้าน	$\bar{X}$	SD
ด้านการเลียนแบบ	4.49	0.75
ด้านจิตใจ	4.56	0.65
ด้านสังคม	4.53	0.66
ด้านร่างกาย	4.41	0.55
โดยรวม	4.50	0.65

ระดับของพฤติกรรมภาวะวัยทองในวัยเด็ก ผลการวิจัยเมื่อจำแนกรายด้านพบว่า ด้านจิตใจมีค่าสูงสุด ($\bar{X} = 4.56$, SD = .65) รองลงมาคือ ด้านสังคม ($\bar{X} = 4.53$, SD = .65) ด้านการเลียนแบบ ($\bar{X} = 4.49$, SD = .74) และด้านร่างกาย ($\bar{X} = 4.41$, SD = .54) ตามลำดับรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ของปัจจัยที่สัมพันธ์ของภาวะวัยทองในวัยเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเขตกรุงเทพมหานคร $**p < .001$

	ปัจจัย	ด้านการเลียนแบบ	ด้านจิตใจ	ด้านสังคม	ด้านร่างกาย	ผลรวม
ด้านอารมณ์	Person Correlation	.771**	.696**	.705**	.544**	.782**
	Sig. (2-tailed)	.001	.001	.001	.001	.001
	N	332	332	332	332	332
ด้านการเลี้ยงดู	Person Correlation	-.108*	-.137*	-.147**	-.034	-.125*
	Sig. (2-tailed)	.409	.013	.007	.536	.023
	N	332	332	332	332	332
ด้านการสื่อสาร	Person Correlation	.743**	.752**	.707**	.536**	.788**
	Sig. (2-tailed)	.001	.001	.001	.001	.001
	N	332	332	332	332	332

จากการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมภาวะวัยทองในวัยเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านอารมณ์สัมพันธ์กับพฤติกรรมภาวะวัยทองในวัยเด็ก ($r=0.782$, $p=.001$) ด้านการเลี้ยงดูกับพฤติกรรมภาวะวัยทองในวัยเด็ก ($r=0.125$, $p=.023$) และด้านการสื่อสารสัมพันธ์กับพฤติกรรมภาวะวัยทองในวัยเด็ก ($r=0.788$, $p=.001$) ดังตารางที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

1. ศึกษาระดับพฤติกรรมในภาวะวัยทองในวัยเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเขตกรุงเทพมหานคร

ด้านการเลียนแบบจากการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการเลียนแบบอยู่ในระดับปานกลาง เด็กวัย 18-36 เดือนมักเรียนรู้พฤติกรรมจากบุคคลรอบข้าง โดยเฉพาะพ่อแม่ ผู้ดูแล หรือเพื่อนวัยเดียวกัน เด็กอาจ

เลียนแบบพฤติกรรมแสดงอารมณ์ เช่น การร้องไห้ โกรธ หรือการต่อต้าน เมื่อเห็นผู้อื่นแสดงพฤติกรรมดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ที่กล่าวว่าเด็กสามารถเรียนรู้พฤติกรรมผ่านการสังเกตและเลียนแบบบุคคลต้นแบบ (Bandura, 1977)

ด้านจิตใจผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านจิตใจอยู่ในระดับสูง เนื่องจากเด็กวัยนี้อยู่ในช่วงพัฒนาการที่ต้องการความเป็นอิสระและการควบคุมตนเอง แต่ยังไม่สามารถจัดการอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม จึงทำให้เกิดพฤติกรรมต่อต้าน งอแง หรือโกรธง่าย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของ Erikson ในขั้น Autonomy vs. Shame and Doubt ที่อธิบายว่าเด็กวัยนี้กำลังพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง หากไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเหมาะสมอาจแสดงพฤติกรรมต่อต้านได้

ด้านสังคมผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลาง โดยสภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น การปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครอง การเลี้ยงดู และรูปแบบการสื่อสารในครอบครัว มีบทบาทต่อการแสดงพฤติกรรมของเด็ก หากเด็กได้รับการดูแลอย่างอบอุ่นและมีการสื่อสารที่เหมาะสม จะช่วยลดพฤติกรรมก้าวร้าวหรือพฤติกรรมต่อต้านได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านพัฒนาการเด็กที่เน้นบทบาทของสภาพแวดล้อมทางสังคมต่อพฤติกรรมเด็ก (Berk, 2018)

ด้านร่างกายผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านร่างกายอยู่ในระดับต่ำ แต่อาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมภาวะวัยทองในวัยเด็ก เช่น ความหิว ความง่วง ความเหนื่อยล้า หรือการเจ็บป่วย ซึ่งอาจทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมงอแงหรือควบคุมอารมณ์ได้ยาก โดยงานวิจัยด้านพัฒนาการเด็กพบว่าสภาพร่างกายมีผลต่อการควบคุมอารมณ์ของเด็กในช่วงวัยต้น (Thompson, 2014)

2. ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะวัยทองในวัยเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเขตกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยด้านอารมณ์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมภาวะวัยทองในวัยเด็กในระดับสูง ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าเด็กในช่วงอายุประมาณ 18-36 เดือน อยู่ในช่วงพัฒนาการที่สมองมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะสมองส่วนที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมอารมณ์ ทำให้เด็กยังไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมงอแง โกรธง่าย หรือแสดงพฤติกรรมต่อต้านเมื่อไม่ได้รับสิ่งที่ต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Eisenberg et al., 2020) เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กในช่วงวัยนี้

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า ปัจจัยด้านการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมภาวะวัยทองในระดับสูงเช่นเดียวกัน เนื่องจากเด็กที่ยังไม่สามารถสื่อสารความต้องการหรือความรู้สึกของตนเองได้อย่างชัดเจน มักแสดงพฤติกรรมทางอารมณ์ เช่น การร้องไห้ โวยวาย หรือการต่อต้าน เพื่อใช้เป็นวิธีการสื่อสารแทนคำพูด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุพัตรา ศรีวัฒนกุล (2561) ที่พบว่าเด็กที่ได้รับการส่งเสริมด้านการสื่อสารจากผู้ปกครอง เช่น การพูดคุย การอ่านนิทาน หรือการร้องเพลง จะมีพัฒนาการด้านภาษาและการควบคุมพฤติกรรมที่ดีกว่าเด็กที่ไม่ได้รับการส่งเสริมอย่างเหมาะสม

ในส่วนของปัจจัยด้านการเลี้ยงดู พบว่ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมภาวะวัยทองในระดับต่ำ แต่ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กได้ โดยการเลี้ยงดูที่อบอุ่น การให้ความรักความเอาใจใส่ และการกำหนดขอบเขตพฤติกรรมอย่างเหมาะสม จะช่วยให้เด็กมีความมั่นคงทางอารมณ์ และสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bowlby และ Ainsworth ในทฤษฎีความผูกพัน (Attachment Theory) ที่กล่าวว่าความสัมพันธ์ที่มั่นคงระหว่างเด็กกับผู้ดูแลมีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการทางอารมณ์และพฤติกรรมของเด็ก

ดังนั้น การเข้าใจพัฒนาการทางอารมณ์และการสื่อสารของเด็ก รวมถึงการปรับรูปแบบการเลี้ยงดูให้เหมาะสม จึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้เด็กสามารถผ่านช่วงภาวะวัยทองในวัยเด็กได้อย่างเหมาะสม และช่วยลดปัญหาพฤติกรรมที่อาจเกิดขึ้นในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้ปกครองควรให้ความสำคัญกับการสนับสนุนทางอารมณ์ของเด็ก เช่น การรับฟัง การปลอบโยน และการให้กำลังใจ เพื่อช่วยให้เด็กเรียนรู้การควบคุมอารมณ์ของตนเอง
2. ควรส่งเสริมการสื่อสารกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ เช่น การพูดคุย การอ่านนิทาน หรือการทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและลดพฤติกรรมที่เกิดจากความหงุดหงิด
3. ครูและผู้ดูแลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการสื่อสาร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในครอบครัว ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ หรือปัจจัยด้านสังคม ที่อาจมีผลต่อภาวะวัยทองในวัยเด็ก
2. ควรขยายพื้นที่ศึกษาไปยังจังหวัดอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยในบริบทที่แตกต่างกัน
3. ควรใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กมากยิ่งขึ้น

ประโยชน์จากงานวิจัย

1. ประโยชน์เชิงวิชาการ (Theoretical Contribution)

งานวิจัยนี้ช่วยขยายองค์ความรู้ด้านพัฒนาการเด็กและจิตวิทยาพัฒนาการ โดยบูรณาการแนวคิดจาก Biopsychosocial Model ร่วมกับ Family Systems Theory และ Attachment Theory เพื่ออธิบายภาวะวัยทองในวัยเด็กในมิติที่ครอบคลุมมากขึ้น ไม่เพียงมองในเชิงชีวภาพหรือพฤติกรรมเท่านั้น แต่เชื่อมโยงถึงบริบททางครอบครัว การสื่อสาร และการสนับสนุนทางอารมณ์ ซึ่งช่วยเติมเต็มช่องว่างของงานวิจัยที่มักศึกษาปัจจัยแบบแยกส่วน นอกจากนี้ ผลการศึกษายังช่วยยืนยันบทบาทของปัจจัยด้านการเลี้ยงดูและการสื่อสารในฐานะกลไกสำคัญที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมในช่วงวัยต้นของชีวิต

2. ประโยชน์เชิงปฏิบัติ (Practical Implications)

ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแนวปฏิบัติสำหรับผู้ปกครอง ครู และผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยเฉพาะการออกแบบวิธีการเลี้ยงดูและการสื่อสารที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก เช่น การใช้การสื่อสารเชิงบวก การกำหนดขอบเขตอย่างเหมาะสม และการให้การสนับสนุนทางอารมณ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยลดความรุนแรงของพฤติกรรมในช่วงวัยทอง นอกจากนี้ ยังสามารถใช้เป็นฐานในการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมผู้ปกครองและครู เช่น หลักสูตรการจัดการพฤติกรรมเด็ก (behavioral management) และการส่งเสริมทักษะทางอารมณ์ (emotional regulation) ในเด็กปฐมวัย

3. ประโยชน์เชิงนโยบาย (Policy Implications)

ในระดับนโยบาย งานวิจัยนี้สามารถสนับสนุนการพัฒนาระบบดูแลเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ให้มีมาตรฐานที่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กมากยิ่งขึ้น เช่น การกำหนดอัตราส่วนครูต่อเด็กที่เหมาะสม การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพจิตในเด็ก และการจัดระบบคัดกรองพฤติกรรมเสี่ยงตั้งแต่ระยะเริ่มต้น นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดแนวทางการสนับสนุนครอบครัว โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีความเสี่ยงทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อป้องกันปัญหาพฤติกรรมและสุขภาพจิตในระยะยาว

4. ประโยชน์ต่อการวิจัยในอนาคต (Future Research Implications)

ผลการศึกษาสามารถใช้เป็นฐานในการพัฒนางานวิจัยต่อยอด เช่น การศึกษาเชิงสาเหตุ (causal model) หรือการใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์เชิงกลระหว่างตัวแปร รวมถึงการพัฒนา intervention study เพื่อทดสอบประสิทธิผลของโปรแกรมการเลี้ยงดูหรือการสื่อสารที่เหมาะสมในบริบทของเด็กปฐมวัย

บรรณานุกรม

- Ainsworth, M. D. S. (1979). Infant–mother attachment. *American Psychologist*, 34(10), 932–937. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.34.10.932>
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Prentice-Hall.
- Bowen, M. (1978). *Family therapy in clinical practice*. Jason Aronson.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. Basic Books.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- Deichmann, F., & Ahnert, L. (2021). Parent–child interaction and the development of emotion regulation in early childhood. *Early Child Development and Care*, 191(7–8), 1203–1216. <https://doi.org/10.1080/03004430.2019.1646740>
- Eisenberg, N., Spinrad, T. L., & Knafo-Noam, A. (2020). Prosocial development. In N. Eisenberg (Ed.), *Handbook of child psychology and developmental science: Socioemotional processes* (7th ed., Vol. 3, pp. 610–656). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9781118963418.childpsy315>
- Engel, G. L. (1977). The need for a new medical model: A challenge for biomedicine. *Science*, 196(4286), 129–136. <https://doi.org/10.1126/science.847460>
- Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society* (2nd ed.). Norton.

- Hoyniak, C. P., Bates, J. E., & Stapleton, L. M. (2023). Early childhood self-injurious behavior and its links to later psychopathology. *Development and Psychopathology*, 35(2), 587–600. <https://doi.org/10.1017/S0954579421001407>
- Hughes, C., Devine, R. T., & Mesman, J. (2020). Parental influences on executive function in early childhood. *Current Directions in Psychological Science*, 29(6), 595–601. <https://doi.org/10.1177/0963721420969747>
- Piaget, J. (1952). *The origins of intelligence in children*. International Universities Press.
- Roberts, M. W., Mazzucchelli, T. G., Studman, L. J., & Sanders, M. R. (2018). Behavioral family intervention for children with externalizing behavior problems: A meta-analysis. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 47(4), 585–602. <https://doi.org/10.1080/15374416.2016.1144192>
- Thompson, R. A. (2014). Socialization of emotion and emotion regulation in the family. In J. E. Grusec & P. D. Hastings (Eds.), *Handbook of socialization: Theory and research* (2nd ed., pp. 173–197). Guilford Press.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). Harper and Row.
- สุพัตรา ศรีวัฒนกุล. (2561). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพัฒนาทางภาษาในเด็กอายุ 18 เดือน ถึง 3 ปี และบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการสื่อสารของเด็ก. *วารสารพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 30(1), 106-118.